Štvrtok 10. marca 2022

P9_TA(2022)0080

Ničenie kultúrneho dedičstva v Náhornom Karabachu

Uznesenie Európskeho parlamentu z 10. marca 2022 o ničení kultúrneho dedičstva v Náhornom Karabachu (2022/2582(RSP))

(2022/C 347/18)

Európsky parlament,

— so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o Arménsku a Azerbajdžane,

— so zreteľom na svoje uznesenie zo 16. februára 2006 o kultúrnom dedičstve v Azerbajdžane ([1]),

— so zreteľom na svoje uznesenie zo 17. februára 2022 o vykonávaní spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky – výročná správa za rok 2021 ([2]),

— so zreteľom na spoločné vyhlásenie predsedu Delegácie pre vzťahy s krajinami Zakaukazska, stáleho spravodajcu Európskeho parlamentu pre Arménsko a stáleho spravodajcu Európskeho parlamentu pre Azerbajdžan z 9. decembra 2021 o nariadeniach Medzinárodného súdneho dvora zo 7. decembra 2021 vo veciach medzi Arménskom a Azerbajdžanom,

— so zreteľom na správy Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI) Rady Európy,

— so zreteľom na spoločné oznámenie Komisie a vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku z 18. marca 2020 s názvom Politika Východného partnerstva po roku 2020: Posilnenie odolnosti – Východné partnerstvo, ktoré prináša výsledky pre všetkých (JOIN(2020)0007),

— so zreteľom na hospodársky a investičný plán pre krajiny Východného partnerstva,

— so zreteľom na vyhlásenie spolupredsedov Minskej skupiny Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) z 11. novembra 2021, v ktorom sa zdôrazňuje význam ochrany historických a kultúrnych pamiatok v regióne,

— so zreteľom na nariadenia Medzinárodného súdneho dvora (MSD) zo 7. decembra 2021,

— so zreteľom na závery Rady o prístupe EÚ ku kultúrnemu dedičstvu v konfliktoch a krízach z 21. júna 2021,

— so zreteľom na Dohovor UNESCO o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva zo 16. novembra 1972,

— so zreteľom na Deklaráciu UNESCO o úmyselnom ničení kultúrneho dedičstva zo 17. októbra 2003,

— so zreteľom na Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach zo 16. decembra 1966,

— so zreteľom na Európsky kultúrny dohovor, revidovaný Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva a Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, ktorých zmluvnými stranami sú Arménsko a Azerbajdžan,

— so zreteľom na Haagsky dohovor o ochrane kultúrnych hodnôt v prípade ozbrojeného konfliktu z roku 1954, ktorého zmluvnými stranami sú Arménsko a Azerbajdžan, a na jeho protokol, ktorý sa vzťahuje na okupované územia, a na druhý protokol o zvýšenej ochrane kultúrnych hodnôt, ktorým sa zakazujú „akékoľvek zmeny na kultúrnych hodnotách alebo zmeny v použití kultúrnych hodnôt, ktorých cieľom je zakryť alebo zničiť kultúrne, historické alebo vedecké dôkazy“,

([1]) Ú. v. EÚ C 290 E, 29.11.2006, s. 421.
([2]) Prijaté texty, P9_TA(2022)0039.

— so zreteľom na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv z 10. decembra 1948,

— so zreteľom na Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie z 21. decembra 1965,

— so zreteľom na článok 144 ods. 5 a článok 132 ods. 4 rokovacieho poriadku,

A. keďže ničenie alebo znehodnocovanie akýchkoľvek pamiatok alebo predmetov kultúrneho, náboženského alebo národného dedičstva porušuje zásady Európskej únie;

B. keďže po prímerí z 9. novembra 2020 sa pod kontrolu Azerbajdžanu dostalo 1 456 pamiatok, prevažne arménskych; keďže počas vojny v roku 2020 Azerbajdžan úmyselne spôsobil značné škody na arménskom kultúrnom dedičstve, najmä počas ostreľovania kostola v Gazanchi, katedrály Najsvätejšieho spasiteľa v Šuši, pričom počas konfliktu a po ňom došlo k zničeniu, zmene funkcie alebo poškodeniu ďalších kostolov a cintorínov, napríklad kostola Panny Márie v blízkosti mesta Mekhakavan a kostola Sv. Egídia v dedine Mataghis v Náhornom Karabachu; keďže počas svojej návštevy arménskeho kostola z 12. storočia v Tsakuri prezident Alijev prisľúbil, že nechá odstrániť arménske nápisy v ňom;

C. keďže, ako sa uvádza v Deklarácii UNESCO o úmyselnom ničení kultúrneho dedičstva z roku 2003, kultúrne dedičstvo je dôležitou zložkou kultúrnej identity komunít, skupín a jednotlivcov a sociálnej súdržnosti, takže jeho úmyselné ničenie môže mať nepriaznivé dôsledky na ľudskú dôstojnosť a ľudské práva;

D. keďže ničenie pamiatok, artefaktov a predmetov kultúrneho dedičstva prispieva k stupňovaniu násilností, vzájomnej nenávisti a rasovým predsudkom medzi spoločnosťami a v rámci nich;

E. keďže rešpektovanie menšín vrátane ochrany ich kultúrneho dedičstva je súčasťou európskej susedskej politiky; keďže cieľom európskej susedskej politiky je vytvoriť partnerstvo s Arménskom a Azerbajdžanom na základe spoločných hodnôt;

F. keďže posledný ozbrojený konflikt v Náhornom Karabachu a jeho okolí sa skončil dohodou medzi Arménskom, Azerbajdžanom a Ruskom o úplnom prímerí v Náhornom Karabachu a jeho okolí, ktorá bola podpísaná 9. novembra 2020 a nadobudla platnosť 10. novembra 2020;

G. keďže v Náhornom Karabachu sa nachádzajú mnohé kostoly, mešity, kamenné kríže a cintoríny;

H. keďže 7. decembra 2021 MSD vo svojom nariadení uviedol, že Azerbajdžan „musí prijať všetky potrebné opatrenia na zabránenie vandalizmu a znehodnocovaniu poškodzujúcemu arménske kultúrne dedičstvo, okrem iného vrátane kostolov a iných miest bohoslužieb, pamätníkov, hraničných kameňov, cintorínov a artefaktov, a na potrestanie takýchto činov“; keďže MSD nariadil Arménsku a Azerbajdžanu, aby „prijali všetky potrebné opatrenia s cieľom zabrániť podnecovaniu a podpore rasovej nenávisti“; keďže MSD nariadil Azerbajdžanu, aby „všetky osoby zadržané v súvislosti s konfliktom v roku 2020, ktoré zostávajú vo väzbe, ochránil pred násilím a ublížením na zdraví“; keďže MSD vo svojich nariadeniach uviedol, že „obe strany sa musia zdržať akéhokoľvek konania, ktoré by mohlo zhoršiť alebo rozšíriť spor predložený Súdnemu dvoru alebo sťažiť jeho vyriešenie“;

I. keďže UNESCO opätovne zdôraznilo povinnosť krajín chrániť kultúrne dedičstvo v súlade s podmienkami Haagskeho dohovoru o ochrane kultúrnych hodnôt v prípade ozbrojeného konfliktu z roku 1954 a navrhlo uskutočnenie nezávislej misie expertov s cieľom vypracovať predbežný zoznam významných kultúrnych statkov, a to ako prvý krok k účinnej ochrane dedičstva regiónu;

J. keďže ochrana kultúrneho dedičstva zohráva kľúčovú úlohu pri podpore trvalého mieru podporovaním tolerancie, medzikultúrneho a medzináboženského dialógu a vzájomného porozumenia, ako aj demokracie a udržateľného rozvoja;

K. keďže kultúrne statky majú veľký kultúrny, umelecký, historický a vedecký význam a musia byť chránené pred neoprávneným privlastnením, poškodzovaním a ničením; keďže arménske kostoly a kláštory sú súčasťou najstaršieho kresťanského dedičstva na svete a tvoria súčasť spoločného dedičstva ľudstva;

Štvrtok 10. marca 2022

L. keďže vo veci predloženej MSD boli vznesené vážne obvinenia z účasti azerbajdžanských orgánov na ničení cintorínov, kostolov a historických pamiatok v Náhornom Karabachu;

M. keďže dlhotrvajúci konflikt má katastrofálny vplyv na kultúrne dedičstvo Náhorného Karabachu a regiónu; keďže v uplynulých 30 rokoch sa Azerbajdžan podieľal na nezvratnom zničení náboženského a kultúrneho dedičstva, najmä v Nachičevanskej autonómnej republike, kde bolo zničených 89 arménskych kostolov, 20 000 hrobov a viac ako 5 000 náhrobných kameňov; keďže k takýmto prípadom došlo aj v bývalých konfliktných oblastiach, ktoré Arménsko vrátilo Azerbajdžanu, ako takmer úplné zničenie a vyplienenie miest Aghdam a Fuzuli;

N. keďže prvá vojna o Náhorný Karabach mala za následok poškodenie alebo zničenie azerbajdžanského kultúrneho dedičstva vrátane kultúrnych a náboženských pamiatok, ktoré zostali opustené po odchode Azerbajdžancov z tohto regiónu, keď boli vnútorne vysídlení; keďže tieto pamiatky boli buď zničené, čiastočne poškodené, zanedbané alebo rozobraté na stavebný materiál;

O. keďže k odstráneniu stôp arménskeho kultúrneho dedičstva v regióne Náhorného Karabachu dochádza nielen jeho poškodzovaním a ničením, ale aj falšovaním histórie a pokusmi o jeho prezentovanie ako tzv. Kaukazského Albánska; keďže 3. februára 2022 minister kultúry Azerbajdžanu Anar Karimov oznámil, že bola vytvorená pracovná skupina zodpovedná za odstránenie „fiktívnych stôp napísaných Arménmi na albánskych náboženských chrámoch“;

1. dôrazne odsudzuje pokračujúcu politiku Azerbajdžanu v oblasti odstraňovania a popierania arménskeho kultúrneho dedičstva v Náhornom Karabachu a jeho okolí, čo je v rozpore s medzinárodným právom a nedávnym rozhodnutím MSD;

2. uznáva, že odstraňovanie arménskeho kultúrneho dedičstva je súčasťou širšej štruktúry systematickej a celoštátnej politiky armenofóbie, historického revizionizmu a nenávisti voči Arménom, ktorú podporujú azerbajdžanské orgány, vrátane dehumanizácie, glorifikácie násilia a územných nárokov voči Arménskej republike, ktoré ohrozujú mier a bezpečnosť na Zakaukazsku;

3. zdôrazňuje, že kultúrne dedičstvo má univerzálny rozmer ako svedectvo histórie neoddeliteľné od identity národov, ktoré musí medzinárodné spoločenstvo chrániť a zachovávať pre budúce generácie; zdôrazňuje význam bohatého kultúrneho dedičstva v regióne; naliehavo vyzýva všetky štáty, aby prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie ochrany nehmotných pamiatok kultúrneho dedičstva nachádzajúcich sa na území pod ich kontrolou; vyjadruje poľutovanie nad tým, že konflikty v regióne Náhorného Karabachu viedli k ničeniu, plieneniu a rabovaniu spoločného kultúrneho dedičstva, čo ďalej prehlbuje nedôveru a nevraživosť;

4. pripomína, že historický revizionizmus a znehodnocovanie a ničenie kultúrneho alebo náboženského dedičstva sú v rozpore s nariadením MSD zo 7. decembra 2021 a s uznesením Európskeho parlamentu z 20. mája 2021 ([3]);

5. uznáva, rovnako ako úrad prokurátora MSD, že kultúrne dedičstvo je jedinečným a dôležitým svedectvom o kultúre a identite národov a že degradácia a ničenie kultúrneho dedičstva, či už hmotného alebo nehmotného, predstavuje stratu pre postihnuté komunity, ako aj pre medzinárodné spoločenstvo ako celok;

6. víta ústrednú úlohu, ktorú zohráva UNESCO pri ochrane kultúrneho dedičstva a podpore kultúry ako nástroja na zblíženie ľudí a posilnenie dialógu;

7. víta návrh organizácie UNESCO vyslať nezávislú misiu expertov a žiada, aby bola vyslaná bezodkladne; zdôrazňuje, že Azerbajdžan musí poskytnúť neobmedzený prístup ku všetkým pamiatkam kultúrneho dedičstva, aby misia mohla vypracovať inventár v teréne a zistiť, čo sa s pamiatkami stalo;

([3]) Uznesenie Európskeho parlamentu z 20. mája 2021 o vojnových zajatcoch po najnovšom konflikte medzi Arménskom a Azerbajdžanom (Ú. v. EÚ C 15, 12.1.2022, s. 156).

8. dôrazne trvá na tom, aby Azerbajdžan umožnil organizácii UNESCO prístup do lokalít kultúrneho dedičstva na územiach pod svojou kontrolou, aby sa mohlo pokračovať v ich inventári, a aby zabezpečil ich ochranu; naliehavo vyzýva Azerbajdžan, aby sa uistil, že pred hodnotiacou misiou organizácie UNESCO nedôjde k žiadnym zásahom do lokalít kultúrneho dedičstva Arménska a že sa pred zásahmi na miestach arménskeho kultúrneho dedičstva uskutočnia konzultácie s arménskymi a medzinárodnými odborníkmi v oblasti kultúrneho dedičstva, ktorí sa na nich budú úzko podieľať; vyzýva na úplnú obnovu týchto a iných zbúraných lokalít a na väčšie zapojenie medzinárodného spoločenstva, najmä organizácie UNESCO, do ochrany lokalít svetového dedičstva nachádzajúcich sa v regióne;

9. vyzýva EÚ, aby sa aktívne podieľala na úsilí o ochranu ohrozeného kultúrneho dedičstva v Náhornom Karabachu, najmä zavedením mechanizmov na uľahčenie vyšetrovacej misie organizácie UNESCO; podporuje všetky iniciatívy vrátane súkromných iniciatív, ktoré pomôžu zachovať toto dedičstvo; navrhuje využívanie Satelitného strediska EÚ (SatCen) na poskytovanie satelitných snímok s cieľom pomôcť určiť vonkajší stav ohrozeného dedičstva v regióne;

10. zdôrazňuje potrebu pristupovať k ochrane historického a kultúrneho dedičstva v širšom rámci riešenia konfliktov medzi Arménskom a Azerbajdžanom a konečného vymedzenia štatútu Náhorného Karabachu; v tejto súvislosti vyzýva Azerbajdžan, aby sa vzdal svojich maximalistických cieľov, militaristického prístupu a územných požiadaviek voči Arménsku a aby sa v dobrej viere zapojil do rokovaní pod záštitou Minskej skupiny OBSE o konečnom štatúte Náhorného Karabachu;

11. zdôrazňuje, že opatrenia uvedené v nariadení MSD zo 7. decembra 2021 sa musia prijať bezodkladne; zdôrazňuje, že medzinárodné spoločenstvo by sa malo okamžite zaoberať všetkými novými prípadmi ničenia alebo prestavby kultúrneho dedičstva;

12. vyzýva Azerbajdžan, aby v plnej miere vykonal predbežné rozhodnutie MSD, najmä „tým, že nebude potláčať arménsky jazyk, ničiť arménske kultúrne dedičstvo alebo inak odstraňovať existenciu historickej arménskej kultúrnej prítomnosti či obmedzovať prístup k nej a jej využívanie Arménmi“ a „obnovou alebo vrátením všetkých arménskych kultúrnych a náboženských budov a pamiatok, artefaktov alebo predmetov“;

13. opakuje svoju výzvu, aby EÚ začlenila doložku o ochrane archeologických a historických pamiatok do akčných plánov, ktorými sa riadi partnerstvo medzi EÚ a Arménskom a Azerbajdžanom, ktoré sa zúčastňujú na európskej susedskej politike;

14. zdôrazňuje, že rešpektovanie práv menšín vrátane historického, náboženského a kultúrneho dedičstva je základným predpokladom účinného vykonávania európskej susedskej politiky a vytvorenia podmienok vedúcich k povojnovej obnove, skutočnému zmiereniu a dobrým susedským vzťahom medzi Arménskom a Azerbajdžanom;

15. vyzýva vlády Azerbajdžanu a Arménska, aby s podporou medzinárodného spoločenstva zabezpečili účinné vyšetrovanie všetkých obvinení z porušovania medzinárodného práva vrátane ochrany kultúrneho dedičstva;

16. vyzýva EÚ a členské štáty, aby naďalej podporovali prácu medzinárodných organizácií zameranú na ochranu kultúrneho a náboženského dedičstva;

17. vyzýva EÚ a členské štáty, aby naďalej podporovali poskytovanie naliehavej humanitárnej pomoci;

18. vyzýva EÚ a členské štáty, aby podporovali organizácie občianskej spoločnosti v Arménsku a Azerbajdžane, ktoré skutočne prispievajú k zmiereniu;

19. vyzýva EÚ, UNESCO, Radu Európy a OBSE, aby spoločne povzbudzovali a podporovali úsilie zamerané na ochranu kultúrneho a náboženského dedičstva;

20. vyzýva Komisiu, aby využila všetky dostupné nástroje na predchádzanie vandalizmu, ničeniu alebo prestavbe kultúrneho dedičstva v Náhornom Karabachu;

21. zdôrazňuje, že úsilie medzinárodného spoločenstva o ochranu kultúrneho dedičstva je nevyhnutné na položenie základov udržateľného mieru v regióne;

22. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie podpredsedovi Európskej komisie/vysokému predstaviteľovi Európskej únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, Rade, Komisii, vláde a prezidentovi Arménska, vláde a prezidentovi Azerbajdžanu, generálnej tajomníčke Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, generálnej tajomníčke Rady Európy, generálnej riaditeľke UNESCO a generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov.